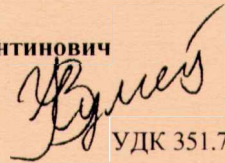

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

Чумак Володимир Валентинович

УДК 351.746.1

**Адміністративно-правові засади взаємодії дільничних
інспекторів прикордонної служби Державної прикордонної служби
України та дільничних інспекторів міліції щодо охорони
державного кордону**

Спеціальність 12.00.07 – адміністративне право і процес;
фінансове право; інформаційне право

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Харків – 2012

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в Харківському національному університеті внутрішніх справ, Міністерство внутрішніх справ України.

Науковий керівник:

кандидат юридичних наук
Джафарова Марина Вячеславівна,
Харківський національний університет
внутрішніх справ, доцент кафедри
адміністративного права та процесу.

Офіційні опоненти:

доктор юридичних наук
Угровецький Олег Петрович,
Харківська об'єднана податкова
інспекція, начальник;

кандидат юридичних наук, доцент
Безпалова Ольга Ігорівна,
Харківський національний університет
внутрішніх справ, начальник науково-
дослідної лабораторії з проблем
профілактики правопорушень та
взаємодії з населенням.

Захист відбудеться 23 лютого 2012 року о 9 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 64.700.01 Харківського національного університету внутрішніх справ (61080, м. Харків, проспект 50-річчя СРСР, 27).

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Харківського національного університету внутрішніх справ (61080, м. Харків, проспект 50-річчя СРСР, 27).

Автореферат розісланий 21 січня 2012 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Л. В. Могілевський

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Безпечне існування країни, рівень її соціально-економічного розвитку залежать від збереження територіальної її цілісності, непорушності державних кордонів, ефективної й надійної їх охорони.

Охорона державного кордону України та забезпечення його непорушності є комплексною проблемою, успішне вирішення якої лежить у площині дієвого й результативного використання всіх служб та підрозділів правоохоронних органів України.

У досягненні мети забезпечення територіальної цілісності та безпеки України правоохоронці, зокрема дільничні інспектори прикордонної служби Державної прикордонної служби України та дільничні інспектори міліції, використовують різні засоби, способи, методи, що відповідають специфіці їх роботи та компетенції.

Незважаючи на різні завдання та функції дільничних інспекторів прикордонної служби Державної прикордонної служби України та дільничних інспекторів міліції, їх об'єднує спільна мета – забезпечення режиму законності в державі і суспільстві, попередження та припинення правопорушень, гарантування усталеності державних кордонів, їх надійна охорона. Ця мета, зрештою, і породжує необхідність взаємодії представників служби дільничних інспекторів міліції та Державної прикордонної служби України.

Окремо слід підкреслити, що від надійності механізму взаємодії дільничних інспекторів прикордонної служби Державної прикордонної служби України та дільничних інспекторів міліції залежить ефективність досягнення поставлених перед ними завдань. Очевидно, що не можна створити та забезпечити належне функціонування механізму взаємодії між суб'єктами охорони державного кордону України на практиці без теоретичного обґрунтування його сутності, принципів та форм здійснення.

Вивченню загальних проблем взаємодії правоохоронних органів у боротьбі з правопорушеннями приділялась увага у працях Р. Г. Аксьонова, М. І. Ануфрієва, О. М. Бандурки, О. О. Бандурки, О. І. Безпалової, О. В. Джафарової, Д. Г. Заброди, І. Д. Казанчук, О. В. Каревича, В. В. Ковальської, Л. М. Корнієнка, А. М. Куліша, К. Б. Левченко, В. О. Малюткіна, Н. П. Матюхіної, В. І. Московця, О. М. Музичука, О. Ю. Синявської, О. Н. Ярмиша та інших учених. Ними досліджувалися теоретичні та практичні питання організації взаємодії як в цілому (організація як функція управління, взаємодія як різновид управлінської діяльності), так і окремих її різновидів

(організація взаємодії галузевих служб органів внутрішніх справ, взаємодія з громадськими організаціями, засобами масової інформації, населенням тощо). Однак спеціальні комплексні дослідження сутності такої взаємодії у сфері охорони державного кордону відсутні. Тож не розробленими залишаються питання визначення принципів, видів та форм взаємодії дільничних інспекторів прикордонної служби Державної прикордонної служби України з дільничними інспекторами міліції щодо охорони державного кордону, порядку організації та здійснення інформаційної, функціональної і організаційної їх взаємодії.

Наведене не лише обумовило вибір теми дослідження, а й свідчить про її актуальність як для теоретичного аналізу організаційно-правових засад взаємодії дільничних інспекторів прикордонної служби Державної прикордонної служби України та дільничних інспекторів міліції щодо охорони державного кордону, так і для визначення нових концептуальних підходів щодо розвитку та удосконалення такої взаємодії.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано відповідно до фундаментальних положень Концепції реформи адміністративного права; Указу Президента України № 311/2008 Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 15 лютого 2008 року «Про хід реформування системи кримінальної юстиції та правоохоронних органів»; Указу Президента України № 1085/2010 від 9 грудня 2010 року «Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади» та пп. 13.1, 13.33, 13.67 Пріоритетних напрямів наукового забезпечення діяльності органів внутрішніх справ України на період 2010-2014 років, затверджених наказом МВС України № 347 від 29 липня 2010 р.; п. 13.27 Пріоритетних напрямів наукових досліджень Харківського національного університету внутрішніх справ на 2011–2014 рр., затверджених Вченою радою Харківського національного університету внутрішніх справ 27 грудня 2010 р.

Мета і завдання дослідження. Мета дисертаційного дослідження полягає у тому, щоб на основі аналізу чинного адміністративного законодавства України та відповідних підзаконних нормативно-правових актів, узагальнення практики їх реалізації встановити сутність, принципи та форми взаємодії дільничних інспекторів прикордонної служби Державної прикордонної служби України та дільничних інспекторів міліції щодо охорони державного кордону, розробити пропозиції для удосконалення чинного законодавства у цій сфері.

Зазначена мета дослідження зумовлює постановку та виконання наступних завдань:

- визначити поняття та ознаки державного кордону як об'єкта адміністративно-правового регулювання та предмета взаємодії дільничних інспекторів прикордонної служби Державної прикордонної служби України з дільничними інспекторами міліції;

- охарактеризувати адміністративно-правовий статус дільничних інспекторів прикордонної служби Державної прикордонної служби України та дільничних інспекторів міліції як суб'єктів взаємодії щодо охорони державного кордону;

- окреслити поняття, принципи та форми взаємодії дільничних інспекторів прикордонної служби Державної прикордонної служби України та дільничних інспекторів міліції щодо охорони державного кордону;

- розкрити порядок здійснення інформаційної взаємодії дільничних інспекторів прикордонної служби Державної прикордонної служби України та дільничних інспекторів міліції;

- визначити порядок здійснення функціональної та організаційної взаємодії дільничних інспекторів прикордонної служби Державної прикордонної служби України та дільничних інспекторів міліції;

- сформулювати основні шляхи удосконалення кадрового забезпечення взаємодії дільничних інспекторів прикордонної служби Державної прикордонної служби України та дільничних інспекторів міліції щодо охорони державного кордону;

- визначити напрямки удосконалення матеріально-технічного забезпечення взаємодії дільничних інспекторів прикордонної служби Державної прикордонної служби України та дільничних інспекторів міліції щодо охорони державного кордону;

- розробити науково обгрунтовані рекомендації щодо удосконалення нормативно-правового забезпечення взаємодії дільничних інспекторів прикордонної служби Державної прикордонної служби України та дільничних інспекторів міліції щодо охорони державного кордону.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, які виникають у процесі взаємодії дільничних інспекторів прикордонної служби Державної прикордонної служби України та дільничних інспекторів міліції щодо охорони державного кордону.

Предметом дослідження є адміністративно-правові засади взаємодії дільничних інспекторів прикордонної служби Державної прикордонної служби України та дільничних інспекторів міліції щодо охорони державного кордону.

Методи дослідження. Методологічною основою дисертації є сукупність методів і прийомів пізнання, зумовлена особливостями об'єкта та предмета дослідження. Із загальних методів наукового

пізнання у процесі дослідження використовувались метод сходження від простого до складного, від абстрактного до конкретного, системно-структурний метод. Застосування методу сходження від простого до складного використано для з'ясування суттєвих ознак взаємодії дільничних інспекторів міліції та дільничних інспекторів Державної прикордонної служби України через дослідження сутності поняття «взаємодія» взагалі та різних її видових понять (підрозділи 1.3, 2.2, 2.3). Застосування системно-структурного методу дозволило сформулювати уявлення про сутність, зміст, форми та принципи взаємодії дільничних інспекторів прикордонної служби Державної прикордонної служби України та дільничних інспекторів міліції щодо охорони державного кордону як багатоаспектного та системного явища (підрозділ 1.3). Метод сходження від абстрактного до конкретного використовувався у ході дослідження адміністративно-правового статусу дільничного інспектора Державної прикордонної служби України та дільничних інспекторів міліції (підрозділи 1.2). Також під час проведення дослідження використовувались такі спеціальні методи, як логіко-семантичний, логіко-юридичний та порівняльно-правовий метод, метод класифікації, метод аналогії, метод узагальнення. Ці методи дозволили проаналізувати адміністративно-правові норми чинного законодавства України, які регулюють процес взаємодії дільничних інспекторів прикордонної служби Державної прикордонної служби України та дільничних інспекторів міліції щодо охорони державного кордону, здійснити класифікацію її форм та принципів, розмежувати та сформулювати відповідні поняття (підрозділи 1.1–1.3, 2.2, 2.3, 3.1–3.2).

Теоретичну основу роботи склали наукові праці вчених-юристів, які досліджували проблеми адміністративного права: В. Б. Авер'янова, О. М. Бандурки, В. Т. Білоуса, Ю. П. Битяка, Є. В. Додіна, С. В. Ківалова, В. К. Колпакова, О. В. Кузьменко, А. Т. Комзюка, Т. М. Кравцової, Р. С. Мельника, В. П. Петкова, О. П. Рябченко, В. М. Селіванова, В. Ф. Сіренка, М. М. Тищенко та ін.

Нормативну базу роботи склали Конституція України, чинне адміністративне та конституційне законодавство, нормативно-правові акти, що визначають статус Державної прикордонної служби України та служби дільничних інспекторів міліції, а також порядок організації взаємодії між ними. Інформаційну та емпіричну базу дослідження становлять статистичні матеріали результатів діяльності Державної прикордонної служби України та служби дільничних інспекторів міліції як суб'єктів взаємодії щодо охорони державного кордону, політико-правова публіцистика, енциклопедичні та довідкові видання.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертація є однією з перших в українській науці спроб комплексно, з використанням сучасних методів пізнання, урахуванням новітніх досягнень науки адміністративного права, дослідити проблемні питання взаємодії дільничних інспекторів прикордонної служби Державної прикордонної служби України та дільничних інспекторів міліції щодо охорони державного кордону та навести авторське бачення шляхів їх вирішення. У результаті проведеного дослідження автором сформульовано ряд нових наукових положень та висновків. Основні з них такі:

уперше:

- запропоновано поняття «взаємодія дільничних інспекторів прикордонної служби та дільничних інспекторів міліції щодо охорони державного кордону», під якою розуміється врегульована адміністративно-правовими нормами, погоджена за метою, часом та місцем діяльність дільничних інспекторів прикордонної служби Державної прикордонної служби України та дільничних інспекторів міліції, яка здійснюється з метою охорони державного кордону;

- визначено систему принципів взаємодії дільничних інспекторів прикордонної служби Державної прикордонної служби України з дільничними інспекторами міліції щодо охорони державного кордону, які поділено на загальні та спеціальні;

- систематизовано права та обов'язки дільничних інспекторів прикордонної служби Державної прикордонної служби України та доведено, що спеціальні обов'язки та права дільничного інспектора прикордонної служби Державної прикордонної служби України необхідно закріпити на законодавчому рівні, шляхом прийняття нормативно-правового акта, який би у концентрованому вигляді їх закріплював;

удосконалено:

- поняття «державний кордон», під яким запропоновано розуміти лінію і вертикальну поверхню, яка проходить по цій лінії, що визначають у сукупності з розташованими у прикордонній смузі прикордонними об'єктно-знаковими спорудами з державною атрибутикою просторову межу дії державного суверенітету на суші, воді, у підземному, підводному і повітряному просторі;

- форми взаємодії дільничних інспекторів прикордонної служби Державної прикордонної служби України з дільничними інспекторами міліції щодо охорони державного кордону, серед яких названо: 1) обмін інформацією; 2) спільний контроль за дотриманням громадянами України, іноземцями та особами без громадянства вимог законодавства

України з прикордонних питань; 3) виставлення спільних нарядів на ймовірних напрямках руху порушників державного кордону; 4) проведення спільних заходів; 5) проведення спільних навчань із питань пошуку та затримання порушників законодавства про державний кордон;

– порядок здійснення інформаційної, організаційної і функціональної взаємодії дільничних інспекторів міліції і дільничних інспекторів прикордонної служби Державної прикордонної служби України шляхом внесення конкретних пропозицій щодо удосконалення її організації;

набули подальшого розвитку:

– ознаки державного кордону як об'єкта адміністративно-правового регулювання та предмета взаємодії дільничних інспекторів прикордонної служби Державної прикордонної служби України з дільничними інспекторами міліції, такі як: 1) чітка визначеність кордонів на абстрактному, об'єктивно-знаковому, соціально-політичному рівнях; 2) правове закріплення кордонів на рівні національного законодавства та міжнародних договорів; 3) недоторканість і непорушність кордонів, необхідність їх охорони та захисту;

– характеристика основних елементів правового статусу дільничних інспекторів міліції та дільничних інспекторів прикордонної служби Державної прикордонної служби, зокрема: права, обов'язки та юридична відповідальність;

– теоретичні визначення інформаційної, організаційної і функціональної взаємодії дільничних інспекторів міліції та дільничних інспекторів прикордонної служби Державної прикордонної служби;

– положення про необхідність та шляхи удосконалення процесу взаємодії дільничних інспекторів прикордонної служби Державної прикордонної служби України з дільничними інспекторами міліції щодо охорони державного кордону.

Практичне значення отриманих результатів. Викладені у дисертації положення, висновки та пропозиції можуть бути використані:

– у науково-дослідній сфері – положення й висновки дисертації можуть бути основою для подальшої розробки проблем організації взаємодії дільничних інспекторів міліції та дільничних інспекторів прикордонної служби Державної прикордонної служби України;

– у правотворчості – за результатами дослідження сформульовано низку пропозицій щодо вдосконалення законодавства України, зокрема внесення змін до Інструкції про порядок взаємодії інспекторів

прикордонної служби Державної прикордонної служби України та дільничних інспекторів міліції в системі МВС України, прийняття Положення про дільничних інспекторів прикордонної служби Державної прикордонної служби України;

– у правозастосовній сфері – використання одержаних результатів дозволить поліпшити правові та організаційні форми взаємодії дільничних інспекторів міліції та дільничних інспекторів прикордонної служби Державної прикордонної служби України щодо охорони державного кордону (акт впровадження в діяльність працівників Дергачівського РВ ГУМВС України в Харківській області від 26.08.2011р.);

– у навчальному процесі – матеріали дисертації доцільно використовувати при підготовці відповідних розділів підручників, навчальних посібників, курсів лекцій з дисциплін: «Адміністративне право», «Адміністративна відповідальність», «Адміністративна діяльність органів внутрішніх справ», а також у системі службової підготовки працівників органів внутрішніх справ та Державної прикордонної служби України (акт впровадження в навчальний процес Харківського національного університету внутрішніх справ від 22.09.2011р.).

Апробація результатів дисертації. Основні результати дослідження, окремі їх аспекти, одержані узагальнення і висновки були оприлюднені дисертантом на науково-практичних конференціях: «Від громадянського суспільства – до правової держави» (Харків, 2010); «Актуальні проблеми сучасної науки і правоохоронної діяльності» (Харків, 2010); «Основні напрямки реформування законодавства України в умовах розбудови демократичної держави» (Харків, 2010); «Правові реформи в Україні: проблеми реалізації» (Київ, 2011); «Правові проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні» (Харків, 2011).

Публікації. Основні теоретичні положення та висновки дисертаційної роботи викладено у трьох наукових статтях, опублікованих у наукових фахових виданнях, а також у п'яти тезах наукових повідомлень.

Структура дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, які об'єднують вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел. Загальний обсяг дисертації становить 195 сторінок. Список використаних джерел складається з 218 найменувань і займає 22 сторінки.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У Вступі обґрунтовано актуальність теми дослідження, визначено зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, окреслено мету та завдання, об'єкт і предмет, методи дослідження, висвітлено наукову новизну й практичне значення отриманих результатів, вказано про апробацію результатів дослідження та публікації.

Розділ I «Теоретико-правові засади взаємодії дільничних інспекторів прикордонної служби Державної прикордонної служби України та дільничних інспекторів міліції щодо охорони державного кордону» присвячено дослідженню державного кордону як об'єкта адміністративно-правового регулювання; адміністративно-правового статусу дільничних інспекторів прикордонної служби Державної прикордонної служби України та дільничних інспекторів міліції; вивченню поняття, принципів та форм взаємодії дільничних інспекторів прикордонної служби Державної прикордонної служби України з дільничними інспекторами міліції щодо охорони державного кордону.

У підрозділі 1.1 *«Поняття та ознаки державного кордону як об'єкта адміністративно-правового регулювання та предмета взаємодії дільничних інспекторів прикордонної служби Державної прикордонної служби України з дільничними інспекторами міліції»* розглянуто поняття державного кордону та з'ясовано його ознаки як об'єкта адміністративно-правового регулювання та предмета взаємодії дільничних інспекторів прикордонної служби Державної прикордонної служби України з дільничними інспекторами міліції.

У результаті аналізу існуючих у юридичній літературі визначень «державний кордон» зроблено висновок, що державним кордоном України є лінія і вертикальна поверхня, яка проходить по цій лінії, що визначає в сукупності з розташованими у прикордонній смузі прикордонними об'єктно-знаковими спорудами з державною атрибутикою просторову межу дії державного суверенітету на суші, воді, у підземному, підводному і повітряному просторі.

Окрему увагу приділено питанню розмежування понять «захист державного кордону» та «охорона державного кордону». Наголошено, що державний кордон, його безпека, територіальна цілісність та суверенітет України забезпечуються та охороняються нормами адміністративного права і є об'єктом адміністративно-правового регулювання.

У підрозділі 1.2 *«Адміністративно-правовий статус дільничних інспекторів прикордонної служби Державної прикордонної служби України та дільничних інспекторів міліції як суб'єктів взаємодії щодо*

охорони державного кордону» вказано на те, що дільничні інспектори прикордонної служби Державної прикордонної служби України та дільничні інспектори міліції як суб'єкти взаємодії з приводу охорони державного кордону перебувають на державній службі і їх адміністративно-правові статуси є конкретизацією правового статусу державного службовця. Окремо досліджено такі складові правового статусу державного службовця, як обов'язки, права та юридична відповідальність.

Запропоновано всю сукупність прав і обов'язків адміністративно-правового статусу дільничних інспекторів прикордонної служби Державної прикордонної служби України та дільничних інспекторів міліції як суб'єктів взаємодії щодо охорони державного кордону зводити до двох основних груп – загальної і спеціальної. Піддано детальному аналізу права й обов'язки дільничних інспекторів прикордонної служби Державної прикордонної служби України та дільничних інспекторів міліції.

У підрозділі 1.3 *«Поняття, принципи та форми взаємодії дільничних інспекторів прикордонної служби Державної прикордонної служби України з дільничними інспекторами міліції щодо охорони державного кордону»* визначено поняття взаємодії дільничних інспекторів прикордонної служби та дільничних інспекторів міліції щодо охорони державного кордону, а також розкрито її принципи та форми.

Сформульовано авторське поняття *«взаємодія дільничних інспекторів прикордонної служби Державної прикордонної служби України та дільничних інспекторів міліції щодо охорони державного кордону»*.

Детальному аналізу піддано принципи взаємодії дільничних інспекторів прикордонної служби Державної прикордонної служби України та дільничних інспекторів міліції. До загальних принципів взаємодії дільничних інспекторів прикордонної служби Державної прикордонної служби України та дільничних інспекторів міліції дисертантом віднесено принцип законності, науковості, безперервності, плановості, гласності, комплексності (системності) та інші. До спеціальних принципів – принцип спільності інтересів, «головної ланки», маневреності (оперативності, гнучкості), рівності (паритетності), неперетинання компетенції, спеціалізації, пропорційної відповідальності за наслідки взаємодії.

Розгляд усталених у правовій літературі класифікацій форм взаємодії уможливив висновок про те, що науковці використовують різні критерії для їх поділу. На основі функціонально-операційного аспекту спільної діяльності дисертантом запропоновано авторську класифікацію форм

взаємодії дільничних інспекторів прикордонної служби Державної прикордонної служби України та дільничних інспекторів міліції щодо охорони державного кордону.

Розділ 2 «Порядок організації взаємодії дільничних інспекторів прикордонної служби Державної прикордонної служби України та дільничних інспекторів міліції щодо охорони державного кордону» присвячено дослідженню порядку здійснення інформаційної, функціональної, організаційної взаємодії дільничних інспекторів прикордонної служби Державної прикордонної служби України та дільничних інспекторів міліції.

У підрозділі 2.1 *«Порядок здійснення інформаційної взаємодії дільничних інспекторів прикордонної служби Державної прикордонної служби з дільничними інспекторами міліції щодо охорони державного кордону»* увагу зосереджено на процесі здійснення та організації інформаційної взаємодії дільничних інспекторів прикордонної служби Державної прикордонної служби з дільничними інспекторами міліції щодо охорони державного кордону.

Автором проаналізовано існуючі в науковій літературі поняття інформації. Підкреслено, що термін «інформація» вживається у різноманітних смислових значеннях.

Детально розглянуто такий вид інформації, як адміністративно-правова, котра характеризує сферу діяльності правоохоронних органів, пов'язану з правовим реагуванням на адміністративні правопорушення, що вчинюються, готуються або вже вчинені.

Аналіз положень Інструкції про порядок взаємодії інспекторів прикордонної служби Державної прикордонної служби України та дільничних інспекторів міліції в системі МВС України, затвердженої наказом Адміністрації Державної прикордонної служби від 18.12.2003 р. № 380/1556, засвідчив, що дільничні інспектори прикордонної служби Державної прикордонної служби та дільничні інспектори міліції у процесі інформаційної взаємодії здійснюють обмін саме адміністративно-правовою інформацією.

У підрозділі 2.2 *«Порядок здійснення організаційної та функціональної взаємодії дільничних інспекторів прикордонної служби Державної прикордонної служби з дільничними інспекторами міліції щодо охорони державного кордону»* досліджено порядок здійснення функціональної і організаційної взаємодії дільничних інспекторів прикордонної служби Державної прикордонної служби України та дільничних інспекторів міліції.

Наведено визначення «організаційна взаємодія дільничних інспекторів прикордонної служби Державної прикордонної служби

України та дільничних інспекторів міліції», «функціональна взаємодія дільничних інспекторів прикордонної служби Державної прикордонної служби України та дільничних інспекторів міліції».

Видами функціональної взаємодії дільничних інспекторів прикордонної служби Державної прикордонної служби України та дільничних інспекторів міліції названо наступне: 1) контроль за дотриманням громадянами України, іноземцями та особами без громадянства, а також біженцями та особами, яким надано притулок в Україні, вимог законодавства України з прикордонних питань і про правовий статус іноземців та осіб без громадянства; 2) спільні заходи з правового виховання місцевого населення та профілактики правопорушень законодавства України про державний кордон і інших правопорушень; 3) спільні навчання дільничних інспекторів прикордонної служби Державної прикордонної служби України та дільничних інспекторів міліції з виявлення й затримання порушників законодавства України з прикордонних питань і про правовий статус іноземців та осіб без громадянства.

Окремо наголошено, що дані види функціональної взаємодії забезпечуються такими організаційними діями, як: графіки, плани, наради, контроль.

Розділ 3 «Основні напрямки удосконалення взаємодії дільничних інспекторів прикордонної служби Державної прикордонної служби України та дільничних інспекторів міліції щодо охорони державного кордону» складається з трьох підрозділів, у яких визначено основні шляхи удосконалення взаємодії дільничних інспекторів міліції та дільничних інспекторів прикордонної служби Державної прикордонної служби України щодо охорони державного кордону, здійснено їх аналіз.

У підрозділі 3.1 «Шляхи удосконалення кадрового забезпечення взаємодії дільничних інспекторів прикордонної служби Державної прикордонної служби України та дільничних інспекторів міліції щодо охорони державного кордону» доведено нагальну потребу поліпшувати кадрове забезпечення органів ОВС та Державної прикордонної служби України.

Підкреслено, що система підготовки дільничних інспекторів міліції та дільничних інспекторів прикордонної служби Державної прикордонної служби України не у повній мірі відповідає потребам практичних підрозділів, у яких вони несуть службу, та вимогам сьогодення щодо підготовки висококваліфікованих фахівців у сфері забезпечення правопорядку. На підставі вивчення зарубіжного досвіду комплектування правоохоронних органів доведено, що стан забезпечення служб та підрозділів правоохоронних органів

кваліфікованим кадровим персоналом прямо залежить від професійного відбору кандидатів на службу.

Дисертантом запропоновано наступні основні напрями роботи щодо підвищення рівня професійного відбору до органів внутрішніх справ та Державної прикордонної служби України: 1) створення профільних і спеціалізованих класів загальноосвітньої школи, відомчих ліцеїв, коледжів, центрів початкової підготовки майбутніх працівників при вищих навчальних закладах системи МВС України та Державної прикордонної служби України; 2) розроблення типової моделі дільничних інспекторів міліції та дільничних інспекторів прикордонної служби Державної прикордонної служби України з урахуванням специфіки професійної діяльності цих посад; 3) удосконалення професійної підготовки або підвищення професіоналізму дільничних інспекторів міліції та дільничних інспекторів прикордонної служби Державної прикордонної служби України; 4) підвищення рівня правосвідомості дільничних інспекторів міліції та дільничних інспекторів прикордонної служби Державної прикордонної служби України.

У підрозділі 3.2 *«Напрямки удосконалення матеріально-технічного забезпечення взаємодії дільничних інспекторів прикордонної служби Державної прикордонної служби України та дільничних інспекторів міліції щодо охорони державного кордону»* зосереджено увагу на напрямках, що дозволять удосконалити матеріально-технічне забезпечення взаємодії дільничних інспекторів міліції та дільничних інспекторів прикордонної служби Державної прикордонної служби України.

З'ясовано, що матеріально-технічним та фінансовим забезпеченням Державної прикордонної служби України і ОВС є система товарно-грошових і господарських відносин, які виникають між Державною прикордонною службою України і ОВС, а також їх підрозділами, з одного боку, й органами влади, підприємствами, організаціями, установами, з іншого боку, в процесі централізованого постачання матеріальних, технічних і військових ресурсів (сировина, паливо, обладнання, речове майно, матеріали, зброя та боеприпаси); виконання договорів купівлі-продажу (оптова торгівля), реалізації фондів комісійного й роздрібного продажу продуктів та засобів виробництва; подання матеріально-технічної допомоги та фінансування їх діяльності.

Акцентовано увагу на тому, що матеріально-технічне забезпечення дільничних інспекторів міліції та дільничних інспекторів прикордонної служби Державної прикордонної служби України безпосередньо пов'язане з фінансовим забезпеченням і залежить від нього.

Зроблено висновок, що сьогодні для підвищення якості, результативності та ефективності взаємодії дільничних інспекторів міліції та дільничних інспекторів прикордонної служби Державної прикордонної служби України щодо охорони державного кордону вкрай важливим залишається питання збільшення матеріально-технічного, фінансового забезпечення органів внутрішніх справ та Державної прикордонної служби.

У підрозділі 3.3 *«Удосконалення нормативно-правового забезпечення взаємодії дільничних інспекторів прикордонної служби Державної прикордонної служби України та дільничних інспекторів міліції щодо охорони державного кордону»* розроблено науково обгрунтовані рекомендації для удосконалення нормативно-правового забезпечення взаємодії дільничних інспекторів прикордонної служби Державної прикордонної служби України та дільничних інспекторів міліції щодо охорони державного кордону.

Зазначено, що реформування законодавства України серед іншого є однією з умов результативної взаємодії дільничних інспекторів міліції та дільничних інспекторів прикордонної служби Державної прикордонної служби України, забезпечення територіальної цілісності нашої держави та правопорядку в суспільстві.

На підставі ретельного аналізу положень основних нормативно-правових актів, що регулюють порядок організації та здійснення взаємодії дільничних інспекторів міліції та дільничних інспекторів прикордонної служби Державної прикордонної служби України дисертантом запропоновано внести зміни до Закону України від 22.06.2000 № 1835-III «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону» та Інструкції про порядок взаємодії інспекторів прикордонної служби Державної прикордонної служби України та дільничних інспекторів міліції в системі МВС України, затвердженої наказом Адміністрації Державної прикордонної служби від 18.12.2003 р. № 380/1556.

ВИСНОВКИ

У дисертації наведено теоретичне узагальнення і нове вирішення наукового завдання щодо визначення сутності форм та принципів взаємодії дільничних інспекторів міліції та дільничних інспекторів прикордонної служби Державної прикордонної служби України. В результаті проведеного дослідження сформульовано ряд висновків, пропозицій та рекомендацій, спрямованих на досягнення поставленої мети. Основними з них є наступні.

Державний кордон та його безпека, територіальна цілісність і суверенітет України є об'єктом адміністративно-правового регулювання.

Адміністративно-правове регулювання державного кордону являє собою здійснюваний за допомогою адміністративно-правових норм та інших юридичних засобів вплив на відповідні суспільні відносини у сфері державного кордону з метою їхнього впорядкування, розвитку та захисту.

Дільничні інспектори міліції та дільничні інспектори прикордонної служби Державної прикордонної служби України є суб'єктами взаємодії щодо охорони державного кордону і мають низку спільних завдань.

Адміністративно-правовий статус дільничних інспекторів міліції та дільничних інспекторів прикордонної служби Державної прикордонної служби України – це юридичне закріплення становище дільничних інспекторів міліції та дільничних інспекторів прикордонної служби Державної прикордонної служби України у суспільстві, що визначає їх необхідну (обов'язки) і можливу (права) поведінку в галузі державно-службових відносин.

Ядром адміністративно-правового статусу дільничних інспекторів міліції та дільничних інспекторів прикордонної служби Державної прикордонної служби України є їх обов'язки, права та юридична відповідальність.

Взаємодія дільничних інспекторів міліції та дільничних інспекторів прикордонної служби Державної прикордонної служби України щодо охорони державного кордону являє собою врегульовану адміністративно-правовими нормами, погоджену за метою, часом та місцем діяльність дільничних інспекторів міліції та дільничних інспекторів прикордонної служби Державної прикордонної служби України, яка здійснюється з метою охорони державного кордону.

Взаємодія дільничних інспекторів міліції та дільничних інспекторів прикордонної служби Державної прикордонної служби України ґрунтується на певних принципах та має відповідні форми.

Принципи взаємодії дільничних інспекторів міліції та дільничних інспекторів прикордонної служби Державної прикордонної служби України щодо охорони державного кордону є системою відправних положень, незаперечних установок, які відбивають об'єктивні закономірності розвитку правоохоронних відносин у сфері охорони державного кордону і визначають сутність взаємовідносин між дільничними інспекторами міліції та дільничними інспекторами прикордонної служби Державної прикордонної служби України у процесі їх взаємодії.

Принципи взаємодії дільничних інспекторів міліції та дільничних інспекторів прикордонної служби Державної прикордонної служби

України поділяються на загальні та спеціальні. До загальних принципів належать: законність, науковість, безперервність, плановість, гласність, комплексність (системність) тощо. До спеціальних – принцип спільності інтересів, «головної ланки», маневреності (оперативності, гнучкості), рівності (паритетності), неперетинання компетенції, спеціалізації, пропорційної відповідальності за наслідки взаємодії.

Формами взаємодії дільничних інспекторів міліції та дільничних інспекторів прикордонної служби Державної прикордонної служби України є зовнішні прояви урегульованих переважно нормами адміністративного права, узгоджених за часом, місцем, засобами й цілями функціонально обумовлених дій відповідних суб'єктів у процесі охорони та забезпечення цілісності кордону України.

Залежно від функціонально-операційного аспекту спільної діяльності дільничних інспекторів міліції та дільничних інспекторів прикордонної служби Державної прикордонної служби України основними формами їх взаємодії щодо охорони державного кордону є: 1) обмін інформацією про стан оперативної обстановки на ділянках (у секторах) відповідальності та адміністративних дільницях обслуговування; 2) спільний контроль за дотриманням громадянами України, іноземцями та особами без громадянства вимог законодавства України з прикордонних питань; 3) виставлення спільних нарядів на ймовірних напрямках руху порушників державного кордону; 4) проведення спільних заходів з правового виховання місцевого населення та профілактики порушень законодавства України про державний кордон; 5) проведення спільних навчань із питань пошуку та затримання порушників законодавства про державний кордон.

Інформаційна взаємодія дільничних інспекторів міліції та дільничних інспекторів прикордонної служби Державної прикордонної служби України є взаємовигідними та взаємоузгодженими (за цілями, часом, місцем, ресурсами тощо) діями дільничних інспекторів міліції та дільничних інспекторів прикордонної служби Державної прикордонної служби України як працівників структурних підрозділів ОВС та Державної прикордонної служби України (учасників, партнерів, співвиконавців тощо), що спрямовані на передачу адміністративно-правової інформації із питань забезпечення охорони державного кордону та боротьби з правопорушеннями.

Організаційна взаємодія дільничних інспекторів міліції та дільничних інспекторів прикордонної служби Державної прикордонної служби України являє собою взаємовигідні та взаємоузгодженні (за цілями, часом, місцем, ресурсами тощо) дії дільничних інспекторів міліції та дільничних інспекторів прикордонної служби Державної

прикордонної служби України як працівників структурних підрозділів ОВС та Державної прикордонної служби України (учасників, партнерів, співвиконавців тощо), що спрямовані на влаштування та упорядкування їх роботи.

Функціональна взаємодія дільничних інспекторів міліції та дільничних інспекторів прикордонної служби Державної прикордонної служби України становить взаємовигідні та взаємоузгодженні (за цілями, часом, місцем, ресурсами тощо) способи діяльності дільничних інспекторів міліції та дільничних інспекторів прикордонної служби Державної прикордонної служби України, що здійснюється з метою охорони державного кордону.

Удосконалення кадрового забезпечення міліції та Державної прикордонної служби України потребує підвищення рівня професійного відбору до органів внутрішніх справ та Державної прикордонної служби України.

Поліпшення матеріально-технічного забезпечення дільничних інспекторів міліції та дільничних інспекторів прикордонної служби Державної прикордонної служби України потребує збільшення бюджетного фінансування органів внутрішніх справ та Державної прикордонної служби України.

З метою удосконалення нормативно-правового забезпечення взаємодії дільничних інспекторів міліції та дільничних інспекторів прикордонної служби Державної прикордонної служби України щодо охорони державного кордону необхідно внести зміни до таких нормативно-правових актів як Закон України від 22.06.2000 р. № 1835-III «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону», а також в Інструкцію про порядок взаємодії інспекторів прикордонної служби Державної прикордонної служби України та дільничних інспекторів міліції в системі МВС України, затверджену наказом Адміністрації Державної прикордонної служби від 18.12.2003 р. № 380/1556. Зокрема, пункт 2.5 Інструкції доповнити словами: «...на підставі затвердженого плану». Пункт 2.3 цієї ж Інструкції у частині: «затримання виявлених порушників законодавства України з прикордонних питань і про правовий статус іноземців та осіб без громадянства, оформлення відповідних документів», викласти у такій редакції: «... затримання та доставлення виявлених порушників законодавства України з прикордонних питань ...».

Зміст пункту 10 статті 13 Закону України від 22.06.2000 р. № 1835-III «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону» викласти у такій редакції: «вести роботу серед населення щодо роз'яснення чинного законодавства про громадський порядок та

державний кордон, систему режимних заходів у прикордонній смузі та контрольованому прикордонному районі ...»

На підставі Закону України про «Державну прикордонну службу України», постанов Кабінету Міністрів України від 27.07.1998 р. № 1147 «Про прикордонний режим» та від 03.08.1998 р. № 1199 «Про контрольовані прикордонні райони» та положень Інструкції про порядок взаємодії інспекторів прикордонної служби Державної прикордонної служби України та дільничних інспекторів міліції в системі МВС України доцільно розробити та прийняти Положення про дільничних інспекторів прикордонної служби Державної прикордонної служби України, яке б містило перелік повноважень дільничних інспекторів Державної прикордонної служби України і безпосередньо регулювало їх діяльність.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Чумак В. В. Державний кордон як об'єкт адміністративно-правового регулювання / В. В. Чумак // Право і безпека. — 2011. — № 1 (38). — С. 93-96.
2. Чумак В. В. Принципи взаємодії Державної прикордонної служби України з дільничними інспекторами міліції / В. В. Чумак // Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. — 2011. — № 2 (53). — С. 240-248.
3. Чумак В. В. Взаємодія та координація між суб'єктами охорони державного кордону / В. В. Чумак // Право і безпека. — 2011. — № 2 (39). — С. 161-165.
4. Чумак В. В. Громадський контроль за діяльністю міліції: питання сьогодення / В. В. Чумак // Від громадянського суспільства — до правової держави : тези V Міжнар. наук. конф. студентів та молодих вчених. — Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2010. — С. 129-131.
5. Чумак В. В. Вдосконалення правового регулювання застосування міліцією адміністративно-правових засобів примусу / В. В. Чумак // Актуальні проблеми сучасної науки і правоохоронної діяльності : матеріали XVII наук.-практ. конф. курсантів та студентів (Харків, 14 травня 2010 р.). — Харків : ХНУВС, 2010. — С. 51-52.
6. Чумак В. В. Взаємодія суб'єктів правоохоронної діяльності як адміністративно-правова категорія / В. В. Чумак // Основні напрямки реформування законодавства України в умовах розбудови демократичної держави : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 24-25 грудня 2010 р.). — Х. : ГО «Асоціація аспірантів-юристів», 2010. — С. 46-49.

7. Чумак В. В. Щодо визначення поняття «форма взаємодії дільничних інспекторів прикордонної служби Державної прикордонної служби України та дільничних інспекторів міліції» / В. В. Чумак // Правові реформи в Україні: проблеми реалізації : матеріали міжнар. наук.-практ. конф.: у 2-х томах, (м. Харків, 16-17 лютого 2011 р.). – К. : Центр правових наукових досліджень, 2011. — Т. 2. — С. 87-89.

8. Чумак В. В. Нормативно-правові засади процесу взаємодії дільничних інспекторів прикордонної служби Державної прикордонної служби України та дільничних інспекторів міліції щодо охорони державного кордону / В. В. Чумак // Правові проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні : матеріали наук.-практ. конф., (м. Харків, 23-24 лютого 2011 р.) — Х. : ГО «Асоціація аспірантів-юристів», 2011. — С. 65-67.

АНОТАЦІЇ

Чумак В. В. Адміністративно-правові засади взаємодії дільничних інспекторів прикордонної служби Державної прикордонної служби України та дільничних інспекторів міліції щодо охорони державного кордону. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. – Харківський національний університет внутрішніх справ. – Харків, 2012.

Дисертацію присвячено дослідженню сутності, принципів та форм взаємодії дільничних інспекторів прикордонної служби Державної прикордонної служби України та дільничних інспекторів міліції щодо охорони державного кордону.

Розглянуто поняття державного кордону та його ознаки як об'єкта адміністративно-правового регулювання взаємодії дільничних інспекторів прикордонної служби Державної прикордонної служби України з дільничними інспекторами міліції. Проаналізовано повноваження дільничних інспекторів прикордонної служби Державної прикордонної служби України та дільничних інспекторів міліції як суб'єктів взаємодії щодо охорони державного кордону. Розкрито принципи та форми взаємодії дільничних інспекторів прикордонної служби і дільничних інспекторів міліції щодо охорони державного кордону.

Охарактеризовано порядок організації та здійснення інформаційної, функціональної, організаційної взаємодії дільничних інспекторів прикордонної служби Державної прикордонної служби України та

дільничних інспекторів міліції, визначено основні напрямки їх удосконалення.

Ключові слова: взаємодія; принципи взаємодії; форми взаємодії; Державна прикордонна служба України; дільничні інспектори міліції; дільничні інспектори прикордонної служби.

Чумак В. В. Административно-правовые основы взаимодействия участковых инспекторов пограничной службы Государственной пограничной службы Украины и участковых инспекторов милиции по охране государственной границы. – *Рукопись*.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.07 – административное право и процесс; финансовое право; информационное право. – Харьковский национальный университет внутренних дел. – Харьков, 2012.

Диссертация посвящена исследованию сущности, принципов и форм взаимодействия участковых инспекторов пограничной службы Государственной пограничной службы Украины и участковых инспекторов милиции по охране государственной границы.

Изучено понятие государственной границы и установлены его признаки как объекта административно-правового регулирования взаимодействия участковых инспекторов пограничной службы Государственной пограничной службы Украины и участковых инспекторов милиции по охране государственной границы.

Проанализированы полномочия участковых инспекторов пограничной службы Государственной пограничной службы Украины и участковых инспекторов милиции как субъектов взаимодействия по охране государственной границы.

Отдельно изучены формы и принципы взаимодействия участковых инспекторов пограничной службы Государственной пограничной службы Украины и участковых инспекторов милиции по охране государственной границы.

Обосновывается, что урегулированная административно-правовыми нормами, согласована по цели, времени и месту деятельность участковых инспекторов пограничной службы Государственной пограничной службы Украины и участковых инспекторов милиции, совершаемая с целью охраны государственной границы, является взаимодействием участковых инспекторов пограничной службы Государственной пограничной службы Украины и участковых инспекторов милиции по охране государственной границы.

Проанализированы порядок организации и осуществления информационного, функционального, организационного

взаимодействия участковых инспекторов пограничной службы Государственной пограничной службы Украины и участковых инспекторов милиции по охране государственной границы. Предложены основные пути усовершенствования такого рода взаимодействия.

Ключевые слова: взаимодействие; принцип взаимодействия; формы взаимодействия; Государственная пограничная служба Украины; участковые инспектора милиции; участковые инспектора пограничной службы.

Chumak V.V. Administrative and Legal Grounds of Cooperation between District Officers of the State Frontier Troops of Ukraine and district Police Officers in Guarding State Frontier. – Manuscript.

Thesis for a candidate's degree by specialty 12.00.07 – administrative law and procedure; financial law; informational law. – Kharkiv National University of Internal Affairs. – Kharkiv, 2012.

This thesis is devoted to the research of the essence, principles and forms of cooperation between district officers of the State Frontier Troops of Ukraine and district police officers in guarding state frontier.

The notion of the state frontier and its features as an object of administrative and legal regulation of cooperation between district officers of the State Frontier Troops of Ukraine and district police officers is researched. Authorities of district officers of the State Frontier Troops of Ukraine and district police officers as subjects of cooperation in guarding state frontier are analyzed. Principles and forms of cooperation between district officers of the State Frontier Troops of Ukraine and district police officers in guarding state frontier are disclosed.

The order of organization and realization of informational, functional, organizational cooperation between district officers of the State Frontier Troops of Ukraine and district police officers is characterized; the main directions of their cooperation perfection are defined.

Key words: cooperation, principles of cooperation, forms of cooperation, State Frontier Troops of Ukraine, district police officers, district officers of frontier troops.

Підп. до друку 20.01.2012. Формат 60х90/16.

Ум. друк. арк. 0,9. Тираж 100 прим.

Харківський національний університет внутрішніх справ,

просп. 50-річчя СРСР, 27, м. Харків, 61080

Свідectво суб'єкта видавничої справи ДК № 3087 від 22.01.2008.